

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ГАЛУЗІ СКОТАРСТВА

**КОЗИНА Н.Ю.,* ЗДОБУВАЧ,
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Методологія дослідження економічної ефективності галузі скотарства базується на діалектичних та економічних законах, охоплює найважливіші досягнення вітчизняної та зарубіжної економічної науки, відображає об'єктивну вітчизняну реальність. На думку С. В. Мочерного „методологія – це система різноманітних методів, засобів і прийомів наукового пізнання (передусім принципів, законів та категорій) та наука (або вчення) про цю систему [1, с. 46]. Звідси, методологія реалізується через систему методів. На відміну від методології, метод дослідження – це його шлях. У широкому розумінні слова методом називають шляхи, способи, засоби пізнання дійсності, сукупності взаємопов'язаних принципів і способів дослідження процесів, явищ і предметів у природі та суспільстві. Метод науки – це властивий для неї спосіб проникнення у зміст предмету, що вивчається. Якщо предмет науки відповідає на запитання „що вивчається?” то метод – „як вивчається?” [5, с. 16-17].

Серед загальнонаукових методів, використаних під час дослідження економічної ефективності галузі скотарства, обґрунтування прогнозу її розвитку на перспективу, чільне місце займає наукова абстракція „Абстракція – відмова від поверхневих, несуттєвих сторін явищ з метою розкриття його внутрішніх, суттєвих, сталих і загальних зв'язків, дійсної тенденції руху” [1, с. 208]. Схематично це зображають як рух від конкретного (від явищ, які спостерігалися безпосередньо, від зовнішніх уявлень про них) до абстрактного і потім – сходження від абстрактного до конкретного. Теоретичним вираженням конкретного є синтез багатьох визначень, в якому втілюється різноманітність, тобто цілісний об'єкт в органічній єдності його багатьох сторін, властивостей, ознак тощо.

Отже, необхідність використання абстрагування у процесі проведення дослідження економічної ефективності галузі скотарства, обумовлена складною структурою даної галузі де взаємодія різних чинників, породжує якісно нові явища.

У достатній мірі науково обґрунтовані висновки допомогло

* Науковий керівник – Васьківська К.В., д.е.н., професор

одержати також застосування історичного методу з логікою його проходження. Історичне пізнання вивчає конкретні умови розвитку економічних явищ і процесів, самої економічної системи в їх послідовності від простих і абстрактних категорій до складніших і конкретніших. Логічне – це абстрактне, теоретично-послідовне викладення процесу розвитку скотарства в умовах трансформаційних процесів організаційно-правових форм господарювання у сільському господарстві, який органічно поєднується з історичною його послідовністю. Зокрема, в процесі реструктуризації, приватизації і реформування колективних сільськогосподарських підприємств, державних і інших сільськогосподарських підприємств, особистих підсобних господарств створено нові організаційно-правові форми господарювання (фермерські господарства, особисті селянські господарства, новоутворені організаційно-виробничі структури різних форм господарювання – сільськогосподарські підприємства). На сьогоднішній день трансформаційні процеси у їх розвитку забезпечать формування перспективних організаційно-виробничих структур різних форм господарювання ринкового типу. Розвиток галузі скотарства у цих формуваннях має свої особливості. Отож, взаємозв'язок історичного і логічного полягає в тому, що логічне – це водночас й історичне, але очищене (звільнене) від випадковостей, що заважають, стримують безперервний розвиток за висхідною. В нашому дослідженні процес розвитку галузі скотарства, його економічної ефективності вивчається в органічній єдності історичних його аспектів з логікою його проходження.

Основою здійснення аналізу розвитку скотарства і його економічної ефективності є системний підхід, за якого соціально-економічні проблеми досліджуваного явища розглядаються з позицій цілісності і нерозривності об'єкту дослідження. Важливим інструментом, що реалізує системний підхід є системний аналіз, який передбачає розгляд і вивчення об'єкта дослідження як сукупності елементів, що створюють систему, вивчення об'єкта у його цілісності, у єдиному і взаємному зв'язку його частин. Адже, на думку С.В. Мочерного „система – це комплекс підсистем, елементів та компонентів й притаманних їм властивостей, взаємодія між якими та середовищем породжує якісно або сутнісно нову інтегративну цілісність” [1, с. 75]. Основними структурними одиницями економічної системи (система великого масштабу) є: галузі економіки (системи другого порядку); підприємства (виробничі підсистеми галузей економіки); виробничі підрозділи підприємств (підсистеми

підприємств). На рівні підприємств і їх виробничих підрозділів слід виділяти і вивчати галузі як окремі підсистеми підприємств і їх виробничих підрозділів.

Економічні системи усіх рівнів є відкритими і включають такі системні об'єкти: вхід, процес перетворення і вихід. Стосовно галузі скотарства, то на вході виробничої системи знаходяться необхідні ресурси з відповідними цінами на них, які система одержує із зовнішнього середовища, переробляє їх на продукцію, яка знаходиться на виході системи, збуває її за відповідною ціною і отримує виторг. Зокрема, вхід – ресурси (земельні, трудові, матеріальні), генетичний потенціал (породи, племінна робота, система захисту тварин), ціни на ресурси, інвестиції тощо; процес виробництва продукції – господарська виробнича діяльність (технологія і організація праці, ефективний менеджмент); вихід – одержання продукції, ціни на продукцію, прибуток, заробітна плата працівників, соціальний розвиток колективів, розширене відтворення тощо. Між входом і виходом системи існує зворотній зв'язок. Як категорії виходу – товарна продукція і доходи – забезпечують належні ресурси для нормального комплектування складових частин входу, тобто налагодження процесу виробництва. Цей зв'язок забезпечує нормальну роботу всієї системи. Якщо ж він порушений, то за допомогою відповідних аналітичних розрахунків треба знайти точки розриву і причини їх появи, а також розробити заходи щодо їх усунення.

Одним із важливих методів у процесі дослідження є синергетичний, який передбачає комплексне врахування зв'язків різних рівнів і форм між елементами системи. На думку Є. І. Ходаківського, цілокупності виявляють властивості, які принципово не можуть бути виведені з властивостей їх складових частин. Тому ми маємо феномен цілісності (інтегративності, емергентності, синергійності), де має місце системний ефект, коли у системі (цілісності) з'являються властивості, що не притаманні її компонентам, коли властивості системи не рівняються сумі властивостей її компонентів [4, с. 509].

Звідси, розгляд досліджуваної проблеми як підсистеми нижчого порядку передбачає комплексний підхід до теоретичного і практичного обґрунтування пропозицій щодо економічної ефективності розвитку скотарства, дає можливість врахувати всю різноманітність законів, закономірностей і зв'язків, які виникають у функціонуванні цієї галузі.

Література.

1. Мочерний С. В. *Методологія економічного дослідження* / С. В. Мочерний. – Львів : Світ, 2001. – 416 с.
2. Рябчик І. В. *Наукові підходи до аналізу ефективності сільськогосподарських підприємств* / І. В. Рябчик, В. В. Галушко // *Економіка АПК*. – 2004. – № 3. – С. 101-108.
3. *Синергетика економічних систем* : навч. посіб. – Житомир, 2006. – 608 с.
4. Ходаківський Є. І. *Психологія управління* : навч. посіб. / Є. І. Ходаківський, Ю. В. Богоявленська, Т. П. Грабар. – 2-ге вид. – Центр учбової літератури, 2009. – 608 с.
5. Черевко Г. В. *Економіка природокористування* / Г. В. Черевко, М. І. Яцків. – Львів : Світ, 1995. – 208 с.

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИРОБНИЦТВА СОНЯШНИКУ В УКРАЇНІ

***ВАЛЕТЕНКО В.В., * СТУДЕНТ,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Увага до проблеми підвищення економічної ефективності вирощування соняшника викликана, насамперед тим, що від успішного розв'язання її залежить зростання дохідності підприємств, підвищення конкурентоспроможності продукції на внутрішньому та світовому ринках, забезпечення сталого розвитку агропромислового комплексу. До розгляду цих проблем звертаються багато науковців, серед них М.Ю. Коденська, К.В. Колузанов, А.А. Побережна та інші.

Насіння олійних культур – унікальна сировина для отримання харчових та технічних олій, дешевих харчових та кормових видів білка з особливими біологічними та функціональними властивостями, високим вмістом біологічно активних речовин та широким набором макро, мікро та ультрамікроелементів. Рослинні олії необхідні всім галузям народного господарства. Вони можуть бути надійним джерелом валютних надходжень. Серед українських олійних культур найбільше значення для цієї мети мають соняшник, соя та ріпак. За обсягом посівних площ олійні культури поступаються лише зерновим (пшениці та ячменю). Серед них, особливо в останні роки, домінуюче місце займає соняшник, частка якого у структурі виробництва олійних

* *Науковий керівник – Онегіна В.М., д.е.н., професор*